

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCĂ-CULTURALĂ
ORGAN OFICIAL AL EPĂRHNIEI ORTODOXE ROMĂNE A ARADULUI

APARE DUMINECA
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
ARAD, STR. EMINESCU 18

DIRECTOR:
Icon. Stavr. Dr. GH. CIUHANDU

ABONAMENTE:
Pentru 1 An . . . lei 300
Pentru 6 luni . . . lei 150

Cuvântarea

Prea Sf. Sale Părintelui Episcop Andrei al Aradului la Congresul „F. O. R.”-lui
ținut în Oradea la 7 Nov.

Cei ce am participat în Dumineca Ortodoxiei din 1933 în Cluj la adunarea de constituire a F. O. R.-lui, ne-am dat seama, că în aceea atmosferă de înaltă spiritualitate, învăluită de o suflare cerească, a luat ființă, nu o înjghebare cu rosturi trecătoare, pe care neajunsuri omenești ar putea-o stinge, ci o instituție care, — având la temelie gândul de a îndruma pe calea veșniciei viața Statului nostru liber, răsărit din vrednicia și mucenicia acestui Neam, nu va apune nici odată.

Spiritul omenesc are în anumite clipe intuiția veșniciei.

Crezul F. O. R.-lui nu e ceva nou. El se compune din: mărturisirile, rugăciunile, lacrimile, suferințele și nădejtile martirilor și ctitorilor de biserici, ca tot atâtea flori duhovnicești, pe care neamul nostru le-a produs pe seama cerului aici pe pământ.

Instituția F. O. R.-ul a răsărit din convingerea, că România cea nouă trebuie întemeiată întâiu în lăuntrul nostru și ancorată în cer, pentru că cele văzute se zămislesc în cele nevăzute. Concepția de viață e norma fapturilor și factorul ce colorează vremile.

Din suprema lege a vieții, care este iubirea, F. O. R. vrea să alcătuiască mantia lui Hristos, în care să învâluie viitorul Neamului.

Prin frământarea vieții sufletești a Neamului în toate adâncurile ei, cu aluatul evangheliei lui Hristos, F. O. R.-ul vrea să asigure veșnicia Neamului aici sub soare.

Îndrumând pe individ pe această cale, se îndrumă în aceeași alvie și viața cea obștească a Statului.

Incadrarea intelectualilor noștri în lupta Bisericii pentru o concepție de viață creștină-

ortodoxă în viața Statului, a fost ultima etapă spre biruință. După ce jos în popor mișcarea religioasă clocotește de mult în valuri ce se revarsă peste întreaga suprafață a țării: și după ce tinerimea s'a înrolat și ea alături de vrednicile femei române în slujba idealului religios, vine acum și intelectualul, creierul Neamului, să încununeze ceata.

E ceva asemănător cu închinarea magilor, cari aduc daruri Mântuitorului nou născut al lumii.

„Nu s'a făcut nici o minune mare decând s'a născut F. O. R.-ul” am auzit spunând pe cei ce nu așteaptă minunea cu gândul de a se converti, ci pentru a-și prelungi starea lor de indiferență.

Dar în natură secerișul urmează oare îndată după sămănat?

Timpuț e marele meșter ce alege cele trainice din cele efemere și frământă toate.

Procesul de convertire poate fi lung, chiar și la un individ. Cu cât mai stăruitor fi-va el când e vorba de o societate!

Câte convertiri la Hristos nu s'au petrecut oare chiar în scurta existență a F. O. R.-ului, pe care numai ochiul divin le vede.

Rostul F. O. R.-lui nu este să creieze focuri artificiale. Eu aseamăn chemarea lui cu aceea a profețiilor mesianice, acelea candelile aprinse în noaptea vremii, ce prevesteau cu secole înainte venirea lui Mesia.

„Avem astfel întărirea cuvântului proorocesc zice Ap. Petru — la care binefaceți luând aminte, ca la o făclie ce strălucește în loc întunecos, până când se va lumina de ziuă și luceafărul va răsări în inimile noastre” [II Petru 1. v. 19].

Așteptarea și răbdarea sunt făuritorii de fapte mari și modelatorii vremilor. În timpuri grele ajunge și datoria de a păstra o comoară și a o transmite celor ce o vor ști prețui mai bine.

Care este icoana vremii noastre și cum se integrează F.O. R.-ul în ea ?

Ortodoxia română a avut o epocă de *mucenicie*, când smeriți preoți și plugari, lipsiți de sprijinul Statului, care li era protivnic, au purtat singuri steagul credinței strămoșești, prin furtuna vremurilor. Această epocă a Ortodoxiei *luptătoare* a culminat în acea declarație eroică a bihorenilor : „Dacă Măria Sa împărăteasa ne cere feciorii de cătane îi dăm ; dacă ne cere dări, i-le dăm ; dacă ne cere cojocul de pe noi, îl dăm și pe acela ; dar dacă ne cere sufletul, pe acela nu-l dăm decât lui Dumnezeu“.

Astăzi, ca după un cutremur de pământ, *Ortodoxia ideologică* încheagă sufletul și desenează fața României-noui, pentruca mâine, ca *Ortodoxie constructivă*, izvor de cultură și creație, să ducă Neamul spre viața veșnică,

În locul smeriților preoți ai cazaniei sponsește mereu numărul teologilor pregătiți ; în locul ierarhilor pribegi avem ierarhi cu grea misiune în Stat ; în locul modestelor bisericuțe de lemn, mărește catedralele împânzesc suprafața țării. Toate acestea vestesc zorile *Ortodoxiei bluitoare*, care și recucerește pământul strămoșesc.

Foiță

Dela Congresul preoțesc din Tg.-Murăș

Cuvântul de deschidere al președintelui Iconom-stavrofor Dr. Gh. Ciuhandu

Preoțimea ortodoxă română din Ardeal se întrunește aici, prin delegații săi, în al 16-lea congres anual, în decursul celor 18 ani de existență a Asociației sale „Andrei Șaguna“.

Ne întrunim în congres, pentru a ne da seama de realitățile și necesitățile vieții românești în deobște, precum și de aceea ce am făcut și mai avem să facem noi preoții, în câmpul larg al vieții românești.

Sunt convins, că nu exagerez de fel când relevez vechimea și rosturile decizive ale Preotului român în istoria și în viața de veacuri a poporului român.

Preotul românesc — numit și „popa“ românesc — este păstrătorul unei străbune numiri latinești. „Popa“, la Romani, însemna un slujitor religios, care conducea animalul de jertfă la altar și pregătea toate cele necesare pentru aducerea jertfei.

Noi preoții români am păstrat numirea și noțiunea, cari în Creștinism s'au spiritualizat și desăvârșit, prin încredințarea ce ni s'a dat ca slujitori ai Jertfei Mielului lui Dumnezeu, cel ce a ridicat păcatele lumii. Astfel, prin slujirea lui Hris-

Se încheagă frontul Ortodoxiei românești, deocamdată în Ardealul pătimirilor noastre. Suntem acum toți la un loc. Nimic nu ne va mai destrăma. Nu e cu puțință să dăm un pas înapoi, când forța veacurilor ne împinge înainte.

Un circuit de energie s'a produs în cei patru ani în toate eparhiile mitropoliei noastre, care : deșteaptă, întărește, îmbărbătează, mângăie și inspiră încrederea în viitor.

Făclia F. O. R.-ului își va mări flacăra și o va estinde încurând peste tot pământul României. Aceasta e soarta ei.

Noi ierarhii Ardealului ortodox când aducem binecuvântarea Cerului la această întrunire, ne luăm îndatorirea de a mărturisi pretutindenea gândul ctitorilor F. O. R.-ului, de a veghea, ca testamentul lor să se execute întocmai și de a turna mereu uleiul proaspăt în candelă, apărând această instituție, unde se slujește lui Hristos și Neamului.

Congresul dela Oradea al F.O.R.-ului

Cel de al patrulea congres al „Frăției ortodoxe române“, întrunit la Oradea în zilele de 6-8 Noembrie, a fost bine fixat în Bihorul dela frontieră și cu populație majoritară ortodoxă și românească, dar slăbit prin mulțimea de instituții subversive — religioase și economice-culturale, — deținute în capitala județului mai ales, de minoritari înzestrați din toate punctele de vedere.

tos, „popa“ păgân de odinioară s'a înălțat la treapta de preot creștin și „popă“ românesc : slujitor al Cerului pe pământ românesc și conducător de suflete românești, la Hristos Domnul.

Aceasta a fost misiunea înaintașilor în Preoția românească, din generație în generație și din veac în veac și dintr'un mileniu de ani în celalalt mileniu.

Din câți slujitori a văzut istoria Neamului Românesc nimeni nu se poate da la întrecere cu noi, în privința vechimei sau sub raportul importanței etice și sociale. Noi stăm, în istoria noastră fără concurență ; dar și cu cele mai grele răspunderi de conștiință pentru cele ce avem de făcut în slujba Neamului și mai ales în caz de întrelăsări.

Asociația noastră, dintru începuturile sale chiar, și-a luat în serios misiunea, căutând să o desăvârșească. Dela apostolatul răsleț, individual, care va trebui păstrat și pentru mai departe sub raport didactic, pastoral și harnic, Asociația noastră a trecut la un apostolat *colectiv*, organizat pe baze sociale, creindu-și o organizație proprie, profesională, am putea spune, dar care nu se poate opri numai la slovele statutare sau numai la doleanțe de circumstanțe.

Asociația noastră s'a înființat, pentru a spori conștiința colectivă și a solidarității profesionale între noi. Obiectivul acestei asociații merge într'acolo, ca — alături de doleanțele de circumstanță, — să sporim statornic și sistematic posibilitățile noastre de afirmare și punere în lucrare a Darului de

În această împrejurare, de a se fi spus la Oradea un cuvânt de îmbărbătare românească pentru ai noștri, și de a striga puternic, la frontieră, în auzul dușmanilor din afară, ca și pentru trezirea celor de printre noi la realitatea datorii către Țară și Sufletul românesc — rezidă importanța mare a acestui congres.

Încă de Sâmbătă, au sosit Prea Sfinții Ierarhi — Andrei dela Arad și Nicolae dela Cluj, la reședința Prea Sfințitului episcop Nicolae al Orăzii — precum și membrii comitetului central al FOR-ului, pentru a săvârși lucrările prealabile. În această privință, ca și, peste tot, la buna reușită a Congresului au ostănit mult frații dela Oradea, în frunte cu P. Sfințitul episcopul locului, a cărui cuprinzătoare reședință s'a afirmat foarte ospitalieră pentru congresiștii.

După lucrările din preseară ale comitetului central, întrunit la reședința episcopescă, și după slujba de „Priveghiere” la catedrală, a urmat a doua zi slujba arhierescă cu mare sobor, în frunte cu Prea Sfinții episcopi Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului și Nicolae al Orăzii. (I. P. Sf. Sa Părintele mitropolit a trebuit să absenteze pentru motive temelnice, de interes obșteșc).

La sfânta liturghie a predicat P. Sf. Sa episcopul locului, iar după terminarea ei, lumea ortodoxă a ieșit la inaugurarea bustului generalului Traian Moșoiu, desrobitorul Bihorului din 1919. Monumentul dânsului este așezat în piață, între cele două catedrale, ortodoxă și unietă (Aceasta din urmă a fost că se cade să-și tragă prelung clopotul, intrerupând cuvântarea de inaugurare din partea P. Sf. Sale episcopul locului care făcuse slujba de inaugurarea monumentului).

La ora 12 și ceva, s'a putut deschide congresul, în Teatrul orașenesc „Regina Maria”, într'o mare însuflețire a celor prezenți. Dl Sextil Pușcariu președintele FOR-ului, academicianul nostru profesor universitar, a deschis congresul printr'un cuvânt, cu clare

și largi vederi în viața ortodoxă și românească și subliniat de asistență, cu toată căldura și înțelegerea asistenței.

Din rândul cuvintelor de salut, adresate FOR-ului, se reliefează, distingându-se, cuvântul P. Sfințitului nostru episcop Andrei care a grăit în numele întregului episcopat din mitropolia noastră. Redăm acest cuvânt în fruntea acestui organ.

În restul zilei, s'au petrecut următoarele: După banchetul din saloanele Casei culturale, dat congresiștilor din partea localnicilor, — între cari semnalăm, între alții pe dl Ion Picu-Băncilă, prefectul județului, care este și președinte al secției de acolo al FOR-ului și pe d. Augustin Chirilă, secretarul secției, de altfel și sub prefect județean! — seară, la ora 6, a avut loc conferința părintelui prof. Ioan Lupăș despre viața bihoreanului Emanuil Gojdu; iar seara s'a dat la Teatrul orașenesc — din partea Corului mixt al Școalelor normale de Stat și corurile catedralei și teologilor, — un concert religios, reușit.

A doua zi, după sf. liturghie, slugită cu mare sobor, de P. Sf. Sa episcopul Nicolae al Clujului — care a predicat și a săvârșit și Te-Deum-ul de ziua onomastică a Măriei Sale Mihai, Marele-Voevod de Alba-Iulia — s'a ținut ședința administrativă a FOR-ului.

Raportorul, d. prof. I. Matei, secretar general, a dat o icoană largă despre activitatea desfășurată de FOR în întreg cuprinsul ei. Congresul a luat la cunoștință, cu multă plăcere, întreg raportul, în care se sublinia activitatea rodnică, mai ales, în cuprinsul secției Sibiu.

A urmat drept consecință, propunerea unei *Moșfuni* din partea congresului. Ea a fost votată cu elan, după ce în legătură cu ea, s'au adus de mai mulți cuvântători, unele chestiuni de nedreptate vădită pentru Biserica noastră: surplusul de școale secundare

sus, care lucrează în noi și prin noi până în pătura de jos a obștei credincioase.

Iată, de ce avem noi la Asociație nu numai oganisme superioare: congres pe mitropolie și adunări de secții pe eparhii, ci și întruniri sistematice pe protopopiate sau despărțăminte, — pentru cultivarea profesională a Clerului, cu exerciții spirituale etc., — precum și cercuri religioase, pe grupuri de comune, pentru luminarea credincioșilor,

Împrejurările specifice ale Ardealului sunt de așa natură, că aceasta organizație trebuie menținută și cultivată cu toată stăruința. Nicăiri în cuprinsul întregii țări, apostolatul Preotului român nu are sub sine un teren mai vulcanic decât în Ardeal, unde trăim între minorități etnice și confesionale de o pronunțată rivalitate, cu vechi tradiții și puternice înzestrări materiale și unde, sub picioarele apostolatului românesc, clocotește lava vechilor uri nestăpânite și a proaspetelor diferențieri sectare. Prin urmare, nicăiri mai mult decât în Ardeal, nu i-se cere Preotului român o mai puternică conștiință misionară și o concentrare de înfrățire a forțelor sale în slujba apostolatului de „popă românesc”.

Iată de ce nu putem renunța la organizația actuală a asociației noastre și să intrăm, prin contopire, în Asociația generală a clerului din România, decât numai pe baza principiului *federativ*. Acest principiu îngăduie să ne păstrăm organizația desăvârșită de acasă, determinată de puternice imperative și de covârșitoare interese generale și să creiem în plus numai organele necesare de legătură și cu caracter re-

prezentativ, pe cari noi le-am și proiectat și comunicat de mai înainte vreme celor ce se cuvine.

Dar, și până să se perfectueze formele de legătură cu Asociația generală a Clerului, noi suntem legați — prin aceleași simțiri, prin aceleași interese obștești, prin același apostolat, — de toți ceilalți frați Preoți colegi și activăm de acord, în nădejdea că se vor găsi în cele din urmă și formele unei legături statutare.

Cu prilejul congresului trecut, ținut la Turda, semnalasem o seamă de scăderi cu privire la funcționarea Asociației noastre, ajunsă la un fel de stagnare în unele din părțile sale constitutive. De data aceasta, după cum ne vor convinge și rapoartele generale ale comitetului nostru, lucrurile s'au urnit spre bine. Un progres și mai vădit va trebui să rezulte de pe urma premeriturilor făcute deja în cadrele secțiilor, iar acum, va veni la rând restaurarea și a conducerii generale a Asociației noastre, în același consemn de chemare la treabă a elementelor celor mai devotate și mai capabile. O mărturisesc, că aș dori o schimbare și la conducerea generală a conducerii asociației noastre după cei 15 ani, cari se împlinesc în aceasta lună, decând am fost cinstit cu aceasta prezidenție, pe care niciodată n'am cerut-o, dar în schimb i-am dat — ei și Asociației — maximul străduințelor mele.

(va urma)

uniete — mai multe decât sub regimul ungar — susținute de Statul român, pe când școalele ortodoxe similare, în Ardeal, sunt mai puține; nedreapta măsură după care se distribuiesc subvențiile de Stat, cultelor eterodoxe ș. a. Dintre acestea, unele au trecut în „mojiune“, iar altele vor forma obiect de demersuri separate din partea FOR-ului.

Intr'adevăr era prea dureros și prea caracteristic: **Pe aceeași frontieră vestică**, la Oradea și la Satu Mare, și în aceleași zile de 6-8 Noembrie, se întruneau două congrese similare: FOR-ul ortodox și AGRU, sau Asociația generală a românilor uniției, pentru a manifesta, fiecare, în felul său FOR-ul militând în spirit vechi-tradițional și genuin românesc și ortodox, pentru concentrarea Românilor în sufletul tradițional românesc, iar AGRU-l, cu alte orientări sufletești. Participanții la congresul FOR-ului aveau, dela același Minister românesc, favorul reducerii de 50% pe C.F.R., pe când ceștialalți erau gratificați cu o reducere de 75%!

În cele ce urmează redăm:

Mojiunea Frăției Ortodoxe Române

1. *Congresul aduce respectuoase omagii de iubire și devotament M. S. Regelui Carol II-lea și Dinastiei ortodoxe, cari ocrotesc cu înțelegere desăvârșită idealurile Bisericii naționale.*

2. *Își exprimă sentimentele de alipire față de I. P. S. S. Patriarh Miron, înfierând atacurile unor rădăciți și dușmanii ai credinței noastre strădomești.*

Toți românii sunt invitați să respingă publicațiile puse în slujba acestor atacuri imunde, iar organele Statului rugate să ia sancțiuni severe, împiedecând apariția lor.

În același timp asigură de toată dragostea pe vrednicii noștri ierarhi, gata să i urmeze oricând în toate strădaniile lor de afirmare și promovare a intereselor noastre ortodoxe și naționale.

3. *Își reînnoște convingerea profundă, că primejdii ce amenință viitorul neamului românesc și debilitările ce se accentuează tot mai mult pe urma unelirilor Habsburgice dela 1700, cer în mod imperios consolidarea unității naționale prin readucerea celor ruptii, în mod silnic, la legea românească, așa cum ea fusese hotărâtă, cu vot unanim, și în adunarea națională dela Blaj din 1848.*

4. *Saluă cu satisfacție reînființarea episcopiei ortodoxe istorice din Maramurăș, pe care a revendicat-o mereu, ca o necesitate națională la granița de nord, și osândește campania neromânească deslănțuită contra ei de Biserica greco-catolică.*

Cere cu aceeași stăruință să fie rechemată la viață fără întârziere și episcopia Timșoarei, ca bastion de apărare la celălalt capăt al graniței de Vest.

5. *La act cu bucurie de rezolvirea problemelor Fundațiunii „Gojdu“; așteaptă să se treacă urgent la distribuirea burselor pe seama studențimei sărace și reaminteste foștilor bursieri datorla morală de a restitui Fundațiunii bursele, de care au beneficiat în cursul anilor de studiu.*

6. *Constatând, că nu s'a ținut seama de moștuenia congresului din anul trecut dela Arad, cu privire la ocrotirea etnică și religioasă a fraților noștri din statele învechinate, cere din nou conducătorilor Statului să intervină pentru respectarea acestei obligațiuni internaționale, aplicând în caz contrar sancțiunea reciprocității față de minoritățile noastre.*

7. *Dă alarmă față de acțiunile tot mai îndrăznețe și mai numeroase ale Vaticanului de a-și supune România printr'un proselitism catolic agresiv și desnaționalizat, ce nu poate fi stăvilit decât denunțând imediat Concordatul din 1929 și Acordul din 1932.*

8. *Constatând că plaga sectelor își întinde mrejele otrăvite și în clasa cultă, atrage atențiunea intelectualilor noștri: să se opună cu toată hotărârea acestor curente streine disolvante, făcând să triumfe numai adevărurile credinței noastre, mântuitoare de neam.*

9. *Cere să se dea curs liber justiției în procesele pentru recuperarea pe seama statului a marilor averi deținute abuziv de Ordinele călugărești maghiare, cu o situație juridică ilegală, iar iredentismul lor dovedit să fie sancționat cu disolvarea și expulsarea vinovaților.*

10. *Cere stăruitor, ca la acordarea subvențiilor de Stat pentru Culte, să se aplice cu rigoare principiul proporționalității, după numărul de suflete și averile de cari dispun Cultele singuratice.*

11. *Reînnoște hotărârea conștiințelor românești, de a face zid nebiruț împotriva revizionismului, comunismului și fracmasoneriei, ce locuiesc în unitatea Statului român și veșnicia hotarelor naționale.*

Președinte general,

Sextil Pușcariu

Secretar general,

Ion Mateiu

Specificul românesc unit (?)

(Urmare)

În năzuința de a se împodobi cu o aureolă culturală ce nu le compete de fel, unii nu se sfiesc de a ignora întreagă dezvoltarea culturală și literară românească de mai 'nainte de „unația“ lor, ca și când toată opera religioasă, artistică și culturală românească, dimpreună cu așezarea vicleșă politică de mai 'nainte de ce politica habsburgo-ungurească l-a adus pe dânsii la viață, n'ar conta nimic, n'ar prețui nimic.

Toate scrierile canonicului Augustin Bu-

nea — ca și ale epigonilor săi de aceeași mărturisire — abundă în superlative de caracter religios, cultural-național și chiar politic, la adresa unației sale și a coreligionarilor săi, — tot așa și în cuvinte de ocară la adresa Bisericii ortodoxe, în general, și mai ales în ipostasul ei românesc de Biserică ortodoxă.

Noi ne-am mai ocupat de aceste superlative și ocări¹⁾ prin cari s'a creiat printre U-

¹⁾ Desbinarea religioasă .. pag. 54-7.

neții, o neutralitate specifică²⁾ Acum, n'avem de ce să revenim cu amănunte, decât doar numai semnalând o apoteoză a canonicului A. Bunea, trecută dincolo de orice temelii istorice, când afirmă, că Unația ardeleană a deschis poporului român „porțile locașurilor de știință înaltă, de morală curată, de virtuți creștine”...; — că a dat arhipăstori apărători ai drepturilor națiunii și chiar un program național mare și sublim; — că fil bisericii unlete „au ținut pururea sus și nepătat stindardul național” etc.³⁾

Câte afirmații, tot atâtea exagerări în plus pentru unții și în minus la adresa ortodocșilor !.

Pentru proseliții acestora ai Habsburgo-Maghiarilor, toate începuturile de cultură și de viață religioasă și culturală, și politică chiar, aici în Ardeal, sunt confiscate în beneficiul sectei lor. Nu contează înaintea lor nici *Coresi* cu bogatele sale tipare; — nici „Evanghelia rumânească cu învățătură”, de Belgrad, dela 1641, a „arhimitropolitului” ardelean *Ghenadie*; — nici „Noul Testament” de Belgrad (1648) al mitropolitului *Simion Ștefan*, care avuse poruncă dela principele ardelean, să caute între „popii” săi ardeleni „preoți cărțulari și oameni înțelepți, cari să știe izvodul Testamentul cel nou”, după „izvodul (latinesc al) lui Eronimu... și izvodul slovenesc” utilizate la traducere; — nici *Psaltirea* de Belgrad (1651), făcută după „izvod iudovescu (ebraic), care proclama principiul, că „nu-i nici un folos a grăi limbă streină în soboru”, adică în biserică; — nici „Sicriul de-aur”, dela Sas-Sebeș (1683), al lui *popa Ioan dela Vinț* care, prin propovedanie în românește, se gândea să ajute în „lipsa și slăbiciunea” „neamului nostru; — nici „Cărarea pe scurt” a aceluiași *popa Ioan dela Vinț*, tradusă „pre limba rumânească, pre folosul și înțrămarea neamului nostru rumănescu” și tipărită tot la Belgrad în 1685; — nici „Claslovețul” de Belgrad, din același an, al aceluiași *popa Ioan dela Vinț*, îngrijorat pentru „neamulu nostru Rumănescu pentru neînțelesulu scripturii”; — nici „Rânduiala diaconstveloru” de Belgrad (1687), „întru folosulu, și înțălegerea Pravoslavnicii Rumănești besereci”, un liturghier rumănesc; — nici *Molităvniculu* — molitvenicul — de Belgrad (1689), „izvodit din slovenie pre limba Rumănească”, scos și acesta din tipar (dacă nu și tradus) de același *popa Ioan dela Vinț*; — nici „Povestea la 40 de Mucenici”, tipărită

tot la Belgrad (1689), ca un fragment din viețile Sfinților sau de Aghlografie rumânească; — nici „Chiriadromionul” sau *Cazanla* de Belgrad (1699), tipărită acolo de *Mihai Iștvanovici* tipografu din Tara-Rumânească, pe vremea mitropolitului *Atanasie* cel trecut mai apoi la Unație.

Toate aceste mărturii documentare, *ardelenești*⁴⁾ de conștiință și cultură rumânească de mai înainte de fatala desbinare a *Românilor*, sunt tot atâtea dovezi despre marea *nedreptate* și marea *neadevăr*, cari stau la temelia proslăvirii Unației ardelenene.

Exponenții de condelu ai acestela, se încumetă să afirme, din ce în ce mai mult și mai îndrăzneț, că și conștiința originii noastre Romane, și conștiința națională a *Românilor* ar fi productul exclusiv al Unației ardelenene. Câtă orbie și încăpățanată tăgadă a faptelor istorice!

Nu ne vom opri aci la fapte, mai îndepărtate în timp și spațiu⁵⁾, cari n'au de altfel nici o legătură organică cu Unația ardeleană, ci ne restrângem să afirmăm că, în acord cu citatele documente culturale rumănești ante-unioniste, conștiința latinității noastre, chiar în Ardeal, este mult mai veche decât operele istorice ale celor trei luceferi „ardeleni”, cari au strălucit cătră sfârșitul veacului XVIII.

Conștiința acestei origini o aveau și'o propovăduiau deja *Cronicarii moldoveni*: *Miron Costin* și *Dimitrie Cantemir*, mai ales. Și e interesant și concludent, totodată, de a se ști, că *cronica moldovenească* „*Hronicul Româno-Moldo-Vlahilor*”, a lui *Dimitrie Cantemir* fusese cumpărat de episcopul *Inochentie Clain-Micu*, pela 1730, dela un neguțător din Viena, care-l

⁴⁾ Le invocăm după „*Bibliografia veche rumânească*”, — fără de a mai pomeni și de alte cărți de tot felul — din Moldova și din Muntenia, cărți de utilitate culturală rumânească trecute demult și în multe exemplare, nu numai în Ardealul propriu, ci și în ținuturile ungurene, maramurășene și banatice.

⁵⁾ Originea romanică a *Românilor* din Balcani fi-o cunoștea și istoricul bizantin *Cinnamus* din veacul XII (*N. Iorga: Istoria Românilor*, 1937, vol. III pag. 83); dar Roma era convinsă, că și-o cunosc și *Românii* înșiși, altfel papa, în corespondența sa cu împăratul româno-bulgar *Ionită*, avizat la recunoașterea stăpânirii sale, nu s'ar fi provocat la latinitatea *Românilor*, încă în veacul al XIII-lea.

De remarcat aci, de altă parte că tocmai conștiința — care era și *ortodoxă* — a ceterorlalți *Români* din stânga *Dunării*, făcea, ca ei să refuze recunoașterea *Domniilor rumănești*, oferită fie dela papa ori de vr'un împărat din *Apus* (*N. Iorga: O. c.* pag. 23-4); și și mai puțin dela regatul ungar, care era un instrument de permanentă cruciată la adresa ortodocșilor (*N. Iorga: O. c.* pag. 110).

²⁾ Schisma rumânească. pag. 38-43.

³⁾ A. Bunea: *Discursuri: Autonomia bis.* 519-22.

adusese dela Petersburg ⁶⁾ După fondarea Blajului (1737), manuscrisul ajunsese acolo. Și Blajul nu avu alt merit, decât de a-l fi păstrat o vreme acel manuscris, de pe care a gătit o copie, *nu vr'un blăjean, sau vr'un ardelean, ci „Costandin robul lui Dumnezeu, și dascăl al școlii românești din Blaj, născut și venit din Țara Românească, din județul Românașilor, din satul Arcești”* ⁷⁾.

Putem spune deci, că cronicarii moldoveni, în special Dimitrie Cantemir și copistul său Costandin dela Arceștii Munteniei și-au avut un merit inițial, că ideea și conștiința originii noastre romanice a fost propovăduită la Blaj.

Episcopul Inochentie Clain-Micu și-a însușit-o și nu e exclus ca, sub impulsurile lui Dimitrie Cantemir — care a tratat, larg și cu căldură, istoria Românilor, începând dela „descălecatul Romanilor în Dacia, dela Traian împărat” — să se fi lăsat determinat episcopul Inochentie, de a trimite tineri la studiu, în Roma. Cel dintâi tineri trimiși la Roma, fără Petru Pavel Aron de mai apoi, Grigorie Maior și Caliani ⁸⁾. *Dar nici unul din ei nu prinse firul gândului cronicarului Cantemir ajuns, prin întâmplare numai, în curtea vlădicească dela Blaj, ci deveniră zeloși ai catolicismului. D'abia „luceferii” de mai apoi se identificară, în studiile lor la Roma, cu ideea și conștiința originii latine, ridicată d'asupra dogmei catolice, din care pricină, o știm deja, li se plăti cu izgonirea lor din cetatea Ultramontanismului ardelean.*

Ce și dece nu li se putea ierta? Aceea, că și pentrucă, după cum se spunea într'o altă polemică de aici dela Arad de acum jumătate de veac și ceva ^{9a)}, „cei trei luceferi” ^{9b)} mergeau, nu pe urma catolicismului, ci „pe urma mitropolitului Dosoftei și a cronicarilor. Aceștia au creiat limba națională, iar Klein, Șincai și Maior au meritul și gloria de a fi făcut cercetările lor științifice spre a întări acest clenodiu sacru pentru timpul viitor” ⁹⁾.

⁶⁾ Principele Dimitrie Cantemir: *Hronicul...*, edit. Tocilescu, Buc. 1901 pag. XXVI-XXVII.

Vezi și la A. P. Ilarian: Gh. Șincai, pag. 9.

⁷⁾ Ibid.: XXXI.

⁸⁾ S. Klein, la Cipariu: *Acte și frag.* pag. 96.

^{9b)} Episcopul Alex. Dobra dela Lugoj încă se lăuda (la Sinodul electoral din Blaj dela 1868) cu cei „trei meteori” pe cari „sfânta unire” i-a adus dela Roma (*I. Moldovan: Acte sinodale*, vol. I pag. 163), dar Blajul i-a alungat!

^{9a)} Vasile Mangra: *Roma și Biserica Românilor.* („Biserica și Școala” No. 20-23 și 25 din 1883, studiu reprodus și în revista Sfântului Sinod „Biserica ortodoxă română” din acel an.

⁹⁾ *Bis. și Școala*, No. 25/1883.

Blajul, deci, n'a fost nici decât inițiatorul propovedaniei la Români despre ideea de Latinitate și de origine Romantică a Românilor. Cea dintâi carte, ieșită din tiparnița Blajului — înființată de Stăpânire pentru a isola cărțile bisericești și influența ortodoxă de peste Munți! — este, din contră, o polemică de natură confesională, în spirit catolicizant: aceea „Floarea Adevărului”. Acest spirit a făcut, ca nici până azi, să nu se fi găsit vr'o tipografie unietă, ori vr'un episcop uniet, care să fi tipărit, nici măcar un fragment din opera istorică a celor „luceferi” cu cari se hitresc d'apururi ¹⁰⁾.

Representanții tipici de totdeauna ai lărariei și bisericii uniete ardeleni, cum vedem, s'au pus pe sine la o distanță așa de mare de propovăduirea ideii și conștiinței naționale chiar și atunci, când aveam la îndemână opere cari făceau gloria Istoriografiei românești și i-ar fi imortalizat și pe ei, sub raport național și cultural. *Dar aceasta nu era în firea sinistrului lor legământ sufletesc cu catolicismul habburgo-maghiar. De aceea, statornica lor afirmare a fost, cum am văzut, de a lovi necontentit în ființa Bisericii „schismatice” a Românilor, prin prigoane sau cel puțin prin — neputincioase ocări de totdeauna ¹¹⁾ De aci vin toate rădătelile lor, de a ponegri întreg trecutului cultural al Românilor.*

Școala aceasta, de denigrare a unui frumos trecut românesc a organizat-o canonicul blăjean Dr. Augustin Bunea, și vor blăjenii d'acum s'o desăvârșească.

După canonicul A. Bunea, „biserica neunită” — acesta-i este terminul, consecvent în-

¹⁰⁾ Petru Maior: *Istoria p. începutul Românilor în Dacia* (1812, pag. 336) ne dă o caracterizare despre cartea și literatura făcută la Blaj, în vremea „luceferilor”. El ne spune, că episcopul Ioan Babb traduse, cu ajutorul sitoră din latinește „Teologia lui Turnell”, o lucrare scolastică, despre cele șapte taine. Petru Maior desaproabă lucrarea aceasta publicată „în acest veac luminat”, și adaugă și părerea unui profesor „popistășesc” din Alba-Iulia, — părere „precât de șoadă pre atâta dreaptă judecată”, că în câta vreme traduse-se episcopul pe Turnell, „mai bine ar fi făcut niște roate.” deoarece, după P. Maior, „carte mai netrebnică nu putea alta din Blaj să se dea Românilor...”

Cu judecata aceasta s'a declarat de acord în cartea s'a „Tâlcuire pe scurt...” tip la Neamțul, 1817, diaconul dela m-rea Neamțului, Grigore, mai apoi mitropolit al Ungro-Vlahie. Vezi: P. Maior: *Procanonul*, publ. de C. Erbiceanu, pag. XIX

¹¹⁾ Ar merita și s'ar cuveni să se arate: cum inexactitățile istorice-culturale și injuriile de cari ne ocupăm, forroulate în contul adevărului istoric și al prestigiului cultural al Bisericii ortodoxe și Neamului românesc, s'au furișat deja și în unele manuale școlare, aprobate de Ministeriu, pentru limba română, istorie și chiar geografie!

trebuințat și după legislația ungurească dela 1868 dăduse altă numire Bisericii noastre! — „a fost numai instrument de desnaționalizare, întotdeauna înainte de unire¹³⁾”. Biserica ortodoxă română „din Transilvania și Ungaria” numai „la aparență servește interesele Românilor¹⁴⁾”; și „nu e capabilă de a conserva poporul român creștinismul¹⁵⁾”. Biserica din însuși vechiul Regat „e o biserică din care spiritul lui Hristos dispăre, cum se gătește uleiul din candela aprinsă¹⁶⁾”.

Iar de alta parte trece în exclamații patetice ca aceasta: Biserica unită este „fala națiunii române¹⁷⁾”; numai ea „singură e chemată și capabilă a mântui în națiunea română ideea religiei, care în cealaltă biserică românească — ajunsă în naufragiu pricinuit de vânturile și viforurile necredinței — și-a pierdut, putem zice, toată puterea de a mai nutri și încălzi sufletele¹⁸⁾”.

Acesta e „crezul” și „testamentul moral” al fanaticului catolic,¹⁹⁾ care a fost canonicul Augustin Bunea dela Blaj.

Pe făgașul, tras discret și în bună credință, poate, mai mult decât pentru un motiv confesional, de Al. Papiu Ilarian, canonicul dela Blaj merge până la ultimile consecințe: de a insulta Religia și Biserica Neamului românesc, în cei mai grosolani termeni¹⁹⁾. Iar stratilații papali dela Blaj ne declară război de convertire ori de desființare.

Câtă deosebire între canonicul Aug. Bunea, de o parte și de alta, între canonicul Nichita Horvat dela Oradea și cei trei luceferi prigoniți de înaltașii stratilațiilor papali de azi dela Blaj!

¹³⁾ A. Bunea: *Autonomia* ... 466.

¹⁴⁾ O. c. 476.

¹⁵⁾ O. c. 477.

¹⁶⁾ Idem: *Chestiuni*, II, 326, 327, 330.

¹⁷⁾ O. c. I, 253.

¹⁸⁾ *Chestiuni* (?).

¹⁹⁾ Față de răcnetele de ienicer ale lui A. Bunea, împotriva Bisericii ortodoxe, ce bine ne cad cuvinte, dela adevărați — nu hibridi — „catolici” de rit latin, cum sunt celece urmează:

„Biserica orientală este mama noastră spirituală... Chiar și în forma sa bizantină, Creștinismul s'a afirmat ca o adevărată forță culturală, pe lângă toate referințele neprielnice, în cari a trebuit să sufere...” (Dr. Ehrhard:) ... pag. 11; 20.

Iar *principele Max*, duce de Saxonia (*Vorlesungen* ... pag. 13) ne spune, „Și în Creștinism, noi avem nespuse de mult de a mulțumi Grecilor. Dacă Dumnezeu prin primul (papal) a fixat la Roma punctul central al organizației bisericesti, apoi punctul central spiritual, preponderența spirituală în întreaga anticitate creștină au fost pe partea Grecilor”.

Da; „specificul” blăjean se definește tot mai mult. El se cere firește, în însuși interesul Neamului și al adevărului istoric pur, să fie cercetat și vădit, și în faza sa mai nouă, de sub imperiul românesc.

Dar, despre asta — în alt articol.

Felul și mijloacele cu cari preotul va putea combate cu succes comunismul.

De Pr. Ștefan Corpadea, Prihodiște.

„Bolșevismul trebuie să fie biruit mai întâiu de toate în interior adică spiritualicește” (N. Berdiaeff).

Cel mai mare pericol actual pentru viața atât spirituală cât și materială a poporului nostru este comunismul¹⁾.

Sarcină grea și de mare răspundere apasă umerii celor chemați pentru păstrarea integrității credinței poporului nostru și în primul rând preoțimea conștientă de pericolul comunist, care a declarat război credinței, spiritului și vieții morale.

Pentru a putea păși cu succes la luptă spirituală contra comunismului dizolvant de suflete, — preotul va trebui să fie înarmat, înainte de toate, cu întreg arsenalul de cunoștințe teoretice, cu principiile de viață ale acestei noi concepții de viață, care a pus stăpânire pe atâta lume.

Nu mai cunoscând aceste principii în toate amănuntele lor dezastruoase pentru viața duhovnicească și națională a poporului nostru îndobâzbi, preotul va putea găsi mijloacele și armele necesare de combatere, cu succes, a comunismului.

Ca și până acum, Clerul ortodox va căuta prin toate mijloacele care-i sunt puse la dispoziție, ca predici în fața sfântului altar, diferite ocazii din viața creștinilor: botez, cununie, sfințiri de cruci, monumente, etc... să-l lumineze și să-l convingă, — pe bază scripturistică și de pildă din viața popoarelor de azi, cari au trecut prin experiența tristă a comunismului, — despre marea primejdie națională și creștină a acestei utopice concepții de viață, care scormonește și scoate la iveală numai răul și ura: *animailtatea din om*.

Alta va fi însă atitudinea preotului față de orășeni și alta față de țărăni. Unele sunt nemulțumirile orășenilor și altele ale sătenilor, pe cari le exploatează acești agitatori comuniști.

Cum va convinge preotul, dar mai ales cum va putea pătrunde în sufletul orășenului, dacă acesta nu cercetează sfânta biserică? În acest caz va căuta un prilej (botez, cununie, etc..) ca să între în discuție fără însă să se precipiteze de a începe conversația

¹⁾ Vezi articolele zilnice din Ziarul „Universul”

deodată, ci numai tangențial și cu multă precauțiune, deoarece rezultatul în alt caz va fi cu totul contrariu celui dorit. Când va putea, în sfârșit, să trateze chestiunea comunismului, preotul îl va face să înțeleagă că, dacă sunt nemulțumiri între oameni, dacă societatea omenească suferă de rele, acestea nu vor putea fi înlăturate prin *forță, ci prin dragoste evanghelică*, îndelungă răbdare și dreptate, de care se feresc, ca de foc, propagandiștii comunismului. Va desvălui tragedia poporului rus și spaniol, unde s'a căutat instaurarea împărăției comuniste, mai ales în Rusia, unde comunismul singur își sapă groapa, dovedindu-se utopic, ceea ce au observat înșiși conducătorii lor, îngăduind în timpul din urmă exercitarea cultului. Va arăta preotul, mai departe, primejdia națională, prin ștergerea granițelor, ce-o urmăresc comuniștii internaționali, cari propagă desființarea patriei.

În orașe, pe lângă contactul nemijlocit, preotul mai are la îndemână și alte mijloace mai eficace, ca presa, de care se va servi și va căuta să se facă folositor prin articole substanțiale, documentate, împotriva comunismului. Mai departe: va desfășura o activitate tot așa de febrilă și în sânul societăților religioase: Societatea „Sf. Gheorghe” prin câștigarea tinerimii ca luptători împotriva comunismului, prin practicarea unei mai intense vieți creștinești, prin o mai desăvârșită practicare a credinței noastre strămoșești. Tot la fel va proceda și în sânul celorlalte societăți religioase: Reuniunea femeilor ortodoxe, Frăția Ortodoxă Română, Oastea Domnului.

În mijlocul tinerimii cursului secundar, preotul, mai ales celor din cursul superior, le va ține lecții apologetice, cu combatere rațională a comunismului și le va indica cărți de-ale filozofilor creștini, cari se ocupă de combaterea acestei concepții de viață, în lumina evangheliei lui Hristos.

Ținerea de conferințe în cadrul societăților culturale din orașe, deasemenea, vor avea darul să clarifice opinia publică asupra acestei primejdii naționale și creștine. Angajarea de intelectuali religioși în această luptă nobilă, deasemenea, ar fi un mijloc mult mai eficace de cât al preotului, care poate fi bănuț că vorbește „pro domo”.

Între țărani, alta va fi procedura, alte mijloace, ca formă, dar ca fond aceleași.

I se va arăta prin predici, prin contact direct, ori de câte ori i se dă prilej preotului, la aceleași ocazii solemne din viața creștinilor, enumerate la orașeni — care este primejdia comunismului; că acesta nu urmărește altceva, decât comunizarea averii, desființarea familiei, negarea Dumnezeirii, distrugerea a tot ce ne leagă de strămoșii noștri și de trecutul nostru religios, aducând exemple de cruzimile săvârșite de comuniști în Rusia și Spania.

În societățile religioase: Societatea „Sf. Gheorghe”, Oastea Domnului, Reuniunea femeilor ortodoxe,

precum și în societățile culturale (Căminul cultural) deasemenea, preotul va ține conferințe religioase în legătură cu combaterea comunismului, îndemnând țărânimea în același timp la abonarea de reviste și zăre, precum și cumpărarea de cărți creștine.

Cercurile religioase ale preoților, fiind bine cercetate, să fie un prilej de combatere a comunismului prin utopicele idei ce le are, pe bază de documentare națională și religioasă, bineînțeles: numai acolo, unde păstorul sufletească, că a pătruns în sufletele credincioșilor virusul comunismului.

Mult folos ar aduce chiar și tipărirea unei broșuri cu caracter combativ de către un iscusit mânător al limbii poporului.

Pentru a avea succes preotul în combaterea comunismului, mai are neapărată lipsă și de concursul învățătorimii, care deasemenea trebuie angajată în această luptă.

Cel mai eficace mijloc de combatere a comunismului însă este potențarea vieții duhovnicești a credincioșilor, prin o mai vie și jertfelnică activitate pastorală a preoților.

Când preoțimea, având pildă înaltași, își vor face datoria, lucrând *ca pentru Dumnezeu*, atunci comunismul va fi biruit „în interior adică spiritualmente”, cum așa de profetice ne-o spune filosoful creștin N. Berdiaeff.

Israelul în pustie

de Pr. Gh. Perva

Odinioară când poporul israelitean fu desrobitor prin semne și minuni de sub jugul egiptean, un pericol mai mare decât acela al carelor lui Faraon și a trecerii prin Marea Roșie, a fost pericolul și necazul venit chiar din sânul poporului eliberat.

Ce nu i se spunea lui Moisi la trecerea prin pustie? — „Mai bine muriam în Egipt, bătuți de Domnul, când ședeam împrejurul căldărilor cu carne și mâncam pâine, de ne săturam”. „De ce nu ne-ai lăsat să slujim pe Egipteni?” (Exod 16,3)

Tot așa atunci când Cyrus le dă voie să se întoarcă acasă, din robia babiloneană, gândindu-se ei la toate câte trebuiau făcute: zidirea templului, restaurarea cultului, a regatului, reînnoirea națiunii, etc. entuziasmul e înlocuit cu desamăgirea și regretul (Esdra 3,12).

Azi istoria se repetă. În urma prigoanelor îndurate de Evrei în Rusia țaristă și mai nou în Polonia, Ungaria și Germania, în urma șomajului ce bântuie în întreaga lume și face să li se închidă porțile la cari bat. Evreilor le trebuie un loc de refugiu. Așa că miscarea sionistă, care le duce gândul înspre țara sfântă, e cât se poate de oportună. Ce s'a constatat însă, la recentul congres sionist dela Zürich? Aici unde 3 mii de delegați, reprezentând evreimea de ne întreg globul, să se pronunțe asupra proiectului britanic, de a împărți Palestina

— în realitate asupra creierii unui stat Iudeu — leaderul Sionismului, doctorul Weizmann, a fost luat în batjocură și contrazis atunci, când a susținut următoarele: „De veacuri întregi am fost închămați la carul popoarelor celor mai diverse, și nici odată n'am fost stăpânii destinelor noastre. Azi, norocul voiește să avem pământul și statul nostru propriu. Lăsa — vom oare să treacă acest prilej? Vai nouă! Poate nu-l vom mai avea nici odată!”

Acestor cuvinte șeful opoziției a răspuns: „Ce vorbești de pământul și Statul nostru? Un pământ strămt și un Stat nenorocit! Noi suntem descălecatorii unui popor glorios și ni se cere să ne înjosim. Răspunsul e simplu. „Nu! Mai bine fără patrie decât să o avem nedemnă de drepturile și aspirațiile noastre“. Și apoi discuția a fost așa de înversunată, că s'a evacuat sala. Doctorului Weizman i s'a pus un comitet în coastă, ca să-i controleze și să-i aprobe tratativele ce le duce cu guvernul britanic.

Cum se explică opoziția vehementă a Iudeilor? Că protestează Arabii, e logic. Fiii lui Avram însă! Ei uită că începuturile mici și grele, fac opere mari? Le lipsește se vede credința în isbândă încrederea fără care toată întreprinderea e pierdută dinainte și fără care orice bătălie se preface în fugă rușinoasă. E și aceasta o decepție în plus în epoca noastră orbită și desorientată.

Așa scriu ziarele apusene despre problema aceasta.

La noi în țară se discută chestiunea. Ziarele adună și reproduc cele mai variate păreri și soluții în privința aceasta.

N'am găsit însă printre aceste soluții, aceea pe care o dorea Mântuitorul: Inceștinarea Israelului. Nașterea lui din nou. Fără această naștere din nou, adică fără lepădarea de aceea milenară pretențiune iudaică: de a fi „mai ales“, „mai om“, decât ceilalți pământeni, Iudeii vor rămânea pentru Creștini, tot un popor periculos.

Să ia Israelul în socotință în clipele acestea de restricte, și cuvintele Scripturii creștine. Iată ce se spune la Matei (23, 36—39) despre Iudeul îndărătnic: „Adevăr grăiesc vouă vor veni acestea toate asupra acestui neam. Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci, de câte ori voit — am să adun pe fiii tăi. Iată casa voastră vi se lasă pustie, căci vă zic vouă că de acum nu Mă veți mai vedea, până când nu veți zice: Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului!”

Israile! Poate a sosit timpul să zici în spirit creștin: Bine e cuvântat...

Congresele religioase mondiale din Anglia

de prof. Vintilă Popescu
VI.

Raportul secției III-a despre Biserică, Națiune și Stat în raport cu ordinea economică.

Biserica creștină privește ordinea economică prin legea dragostei credinței creștine, căreia îi sunt supuse toate ramurile activității omenești. Activitatea econo-

mică este una dintre cele mai importante pentru că ea înlesnește exprimarea și săvârșirea faptelor credinței creștine, iar influența ei asupra dezvoltării caracterului este atât de profundă, în cât negarea suzeranității lui Dumnezeu asupra ei sau a recunoașterii că trebuie să fie condusă de legea iubirii, produce în mod inevitabil contradicții în sufletul creștinului și dezastru în viața lumii.

Subordonarea planurilor lui Dumnezeu scopurilor economice a creat o ordine economică ce prezintă: 1) un obstacol pentru înfrățire prin existența claselor pe bază economică; 2) o inegalitate a șanselor în viață; 3) o putere iresponsabilă în mână individuală sau colectivă; 4) aprecierea succesului în viață după bogăția materială; 5) un sens de nepuțință care se manifestă la consumator că nu poate face nimic contra forțelor impersonale economice; și 6) o rivalitate economică, ce naște ură și nemulțumire.

Din aceste rele s'au ridicat unele mișcări, cari sunt dușmane Creștinismului. Așa este comunismul care a adoptat o atitudine definitivă anti religioasă. În fața acestei situațiuni Biserica trebuie să examineze aceste mișcări într'un spirit onest de criticism și în Lumina Cuvântului Divin.

Creștinii trebuie să recunoască singuri că din vina neglijenței lor s'a săpat prăpastia ce există între Biserică și mișcările radicale care tind spre o dreptate socială. Biserica (în partea ei umană) nu trebuie să identifice atacul îndreptat în contra ei cu atacul îndreptat în contra lui Dumnezeu însuși. Și într'o formă materialistică și utopică pe care Biserica trebuie s'o respingă, cerința unei dreptăți sociale, a unor mișcări, care afinități reale cu spiritul Evangheliei. Masele înstreinate de creștinism, prin aceste mișcări, sunt o problemă grea pentru Biserica de azi.

Acțiunea creștină în ordinea economică așa cum e și în criticarea ei.

Oricare ar fi instituțiunile vieții economice în mijlocul cărora se află, creștinii au nenumerate ocaziuni ca să afirme credința pe care o mărturisesc, prin simpatie, abnegațiune, ertare în toate raporturile personale din familie, din societate, în mijlocul muncitorilor, al șomerilor sau a cazurilor asemănătoare cu cel care a eșit în calea bunului Samaritean.

Pe de altă parte Biserica trebuie să insiste conștient asupra datoriei creștinului de a cântării fiecărei instituțiune economice sau politice în lumina voinței lui Dumnezeu. Creștinul trebuie să combată cu toată puterea relele cari sunt în aceste instituțiuni, însă trebuie să se ferească mai întâiu de răul care este în sufletul său și să-și amintească decepțiunea de sine născută din ascunderea acestui rău față de sine însuși. În lupta ce o întreprindem contra oricărui rău economic, trebuie să fim pregătiți a sacrifica noi înșine beneficiile de cari ne bucurăm de pe urma sistemului ce criticăm. Ca creștini avem o responsabilitate deosebită de a ne da toată contribuția de care suntem capabili pentru transformarea, și dacă este necesar reconstruirea, sistemului economic și politic ce se practică astăzi, în calitatea noastră de membri ai partidelor politice, ai breslelor comerciale nu ai altor grupe economice.

Nu trebuie însă uitat că în această luptă creștinul și Biserica sunt conduși de dragostea lui Hristos, care nu permite ura, ci iubirea până la iubirea duș-

manului, chiar dacă pentru un timp creștinul suferă, fiindcă biruința va fi a lui.

Cele trei feluri de învățătură prin care Biserica poate ajuta pe Creștin.

Nu este suficient a spune că laicii trebuie să ia anumite decizii în ordinea economică, ci trebuie să arătăm ce dreptar capătă laicii dela Biserica, în deciziunile lor.

Baza unui asemenea dreptar trebuie găsită în învățătura despre D-zeu ca Creator, Tată al tuturor și Răscumpărător; învățătura despre natura omului și învățătura despre porunca iubirii.

Oamenii ca fiii aceluiaș Părinte trebuie să se ajute ca frații, pentruca fiecare să poată să trăiască o viață așa cum o dorește D-zeu.

Omul având pe lângă trup și suflet, Biserica, în a cărei grije sunt date sufletele, știe mai bine decât oricare experți tehnici, efectele unei situațiuni economice asupra adâncurilor vieții sufletești.

În sfârșit porunca iubirii micșorează egoismul personal și ajută la ridicarea economică a deaproapelui.

Prin acest fel de învățătură, aceia cari sunt responsabili de conducerea vieții Bisericii, trebuie să aducă sub un control moral atitudinea membrilor în relațiunile economice, în tocmai după cum au căutat în totdeauna să aducă sub un control moral atitudinea membrilor Bisericii în celelalte purtări. Această atitudine înseamnă mai mult decât o simplă predică: ea trebuie să devie o parte integrală din întreaga viață și atmosferă a Bisericii.

Exemplul pe care-l poate da Biserica.

În timp ce Biserica poate să influențeze instituțiunile seculare numai indirect și prin persuasiune, stă însă în partea ei să facă ordine în casa ei proprie. Greșala Bisericii de a se ocupa de ordinea sa economică, a fost cauza decăderii ei spirituale. Mesajul ei către lume a fost în mare măsură neutralizat prin propriul ei exemplu.

În aceste zile de criză și oportunism, Biserica trebuie să folosească toate resursele sale de oameni și bani pentru serviciul lui Hristos; iar structura ei economică ar trebui să întrupeze și să exprime adevăratul caracter al comunității creștine. O Biserica, care se poartă în mod curajos cu sine însăși, este un organ prin care Duhul lui D-zeu lucrează cu putere.

Recunoscând dependența ei absolută de D-zeu, Biserica trebuie să creadă că în lumina Evangheliei lui Hristos și în puterea Duhului lui D-zeu, orice activitate economică poate fi adusă în serviciul adevăratului scop al omului.

(va urma.)

Religia creștină este dumnezească în Autorul ei.

I. *)

De vom consacra fie și numai rezumativ o întușie asupra vieții lui Iisus, [după aceea] ne vom convinge că nașterea Lui, toată viața Lui, moartea Lui, relevă elocvent pe Dumnezeu — Omul!

*) Printr'o scăpare din vedere din partea culegătorului, s'a cules articolul II (în No. nostru 41), în loc de artic. de față.

Subt suveranitatea împăratului roman Augustus, într'o urbe a Iudelei Se naște un Prunc, a Cărui Malcă este Fecloară săracă, logodnica unui teslar, cari ambii erau de origine din seminția lui Iuda și din familia lui David. Ea se numea Maria, iar el Iosif. Ambii au venit în urbea Betleem, locul nașterii lui David, ca să se înscrie în cetatea lor de obârșie la recensământ. Dar negăsind el adăpost la nicio ospătărie, s'au retras într'un grajd. Aci Se naște Pruncul minunat și Nou-Născutul Se înfășoară și Se culcă în lesle de către Malca-Sa, deasupra fânului. Nu peste mult veniseră niște păstori, cântând plini de bucurie pe cari o lumină cerească și ceata îngerilor îi călăuzi la Prunc. O stea extraordinară apare pe firmamentul și iată, trei Crai dela Răsărit pornesc în călătorie ca să caute pe Împăratul Nou-Născut al Iudeilor. Sosesc în Ierusalim și-l întrebă pe regele Irod despre El, dar abia primind el informația cerută, au părăsit palatul luxos și călăuziți de stea merg în Betleem, unde găsind Pruncul-minune în lesle, se prosternă înaintea Lui, dându-i comori scumpe în dar: aur, tămăle și smirnă. Regele Irod se înspălmântă orbiți de Prunc și se teme că-l va detrona. Pentru aceea el ordonă cumplitauciderea pruncilor din Betleem și dimprejur, ca între acei să piară și Pruncul temerar. Însă părintii Aceluia fug în Egipt și numai după trecerea pericolului iminent se reintorc în Galileea, viețuind acolo modest, izolat. Pruncul Iisus în etate de 12 ani, arătându-se la Paște în templul din Ierusalim, cărturarul se minunau de marea înțelepciune a Pruncului Iisus, Care cu răspunsurile Sale a blamat pe cei mai emdiți bătrâni experimentați. [Luca II. 47]. Optsprezece ani a viețuit încă Iisus în societatea Mariei și a lui Iosif, izolat și necunoscut de lume, până ce S'a arătat la Iordan și S'a botezat dela premergătorul Ioan, care îndată ce vede pe Iisus venind înspre el, exclamă: „Iată Mielul lui Dumnezeu Cel ce ridică păcatul lumii. El este cel care vine după mine, Care a fost înaintea mea și cărula nu sunt vrednic să-l desleg cureaua încălțămintel". (Ioan I 29,22).

Acum Se prezintă să învețe. În durata de trei ani, El cutreeră Iudeea și vestește împărăția lui Dumnezeu. Întâiul său anunț, ce l-a trâmbițat în sufletul așteptător al neamului Său, a fost înștiințarea despre sosirea împărăției dorite; „*Pocăliți-vă că s'a apropiat împărăția cerurilor*" (Matei IV 17). Incepe să vorbească în parabole (Matei XXIV. 32). Mulțimea norodului ce-l ascultă e fermecată într'atât de cuvântarea Lui, că uitând mâncare și băutură, până a treia zi a mers după El, în pustie [Matei XV 32]. Cuvântul Său e așa de pătrunzător și energic, încât nimeni nu-L poate contrazice sau combate. (Matei XXII 33, 34, 46). „*Căci îl învață pe el ca Unul Care are putere*" (Matei VII 29). Misterioasa noimă a Scripturii este așa de candidă înaintea Lui; încât cărturarul lui Israel, cari auzeau interpretația Lui, se întrebau mirati: „*Cum știe carte acesta, fără să fi învățat? A-tunci Iisus le-a răspuns și a vorbit: Învățătura Mea nu este a Mea, dar a Celui ce M'a trimis pe Mine*" [Ioan VII. 15, 16.).

Îl cheamă ca oaspe la nunta mirilor din Cana, dar abia trece câțva timp în cursul nunții: din oaspe devine stăpânul dispunător al casei, care dă ordine servitorilor și toată serbarea o abate în direcția nouă: face întâia Sa minune cunoscută, preschimbând apa în vin. Cere împrumut luntrea pescarului Simon, cel ocupat pe țârm, ca din aceea să-și poată conti-

nu predică la adresa mulțimei așezată pe povârnișul fărâmelor. Dar abia își termină cuvântarea, din oaspetele luntrei devine iarăși stăpânul dispunător al situației și Simon Petru se constrâns să se supună rezignat: „*Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar de cuvântul tău voi lăsa mrejele în jos*”. (Luca V. 5). Il cheamă în ajutor la casa lui Iair și îndată ce intră acolo, este al Său cuvântul dispunător, văzând mulțimea sgomotoasă, tănguitoare, o poartă afară din casă, zicând: „*Depărtați-vă, căci fecloara n'a murit, ci doarme*”. (Matei IX 24). Astfel Domnul Iisus a stabilit cine poate fi prezent la învierea fecloarei și cine nu. Fariseii și Cărturarii aducă în fața Lui o femeie păcătoasă, adulteră, prinsă în flagrant delict. Il rugă să-și spuie părerea dacă e cazul sau nu s'o omoare pietre după legea lui Moise. Din această cursă — cugetau ei — Iisus nu se va putea salva, fiindcă va să ajungă în contradicție sau cu legea omană sau cu legea mozaică, fie răspunsul Lui da, fie nu. Dar îndată ce aud sentința; „*Cine dintre voi este fără de păcat să arunce cel dintâi piatra asupra ei*”. (Ioan VIII 7), se blamează și după câteva minute se strecoară rușinați, cu capetele plecate. Saduchell vor să-l aducă în confuzie cu întrebarea lor referitoare la înviere, în care nu credeau. El însă îi roșinează pe aceia cu răspunsul său. (Matei XXII. 23—32) Fariseii încearcă să-L aducă în confuzie pe Iisus cu dinarul Cezarului. Dar El în prima clipă răsucesce din mâna lor arma atacului perfidiei și El însuși croiește înaintea lor lupta aleasă de El, din care punerea se îndepărtează învingător. (Matei XXII. 15

22. Învățătorii legii merg la el lăspitându-L, punându-l întrebări grele iar El răspunde la ele așa de grandios și autoritar, că amuțesc și nici nu mai cunosc vreunul din aceia să-L mai întrebe pe El ceva, [Matei XXII. 35—46).

Domnul Iisus poruncește demonilor: „*Duh mur și surd, Eu îți poruncesc, ieși afară din copil și să nu mai intri el*”. (Marcu IX 25), *ieși duh necurat din omul acesta*”. (Marcu V. 8) Și cuvântul Său restabilește ordinea, liniștea, pacea în firea omenească.

Poruncește boalei: „*vreau curățiște-te!*” zice leproșului. „*Și îndată s'a dus lepra depe el*”. (Luca V. 13). „*Ție grădesc, scoală-te, la-ți patul tău și te du în casa ta*” — zice paralizicului. Și cuvântul Său dumnezeesc are autoritate, are putere lecuitoare. Luca V. 24).

Poruncește furtunii; „*Taci! Contenește! Și vântul s'a potolit și s'a făcut liniște mare*”. Marcu IV. 39).

Poruncește morții: „*Copila ție zic scoală-te*” la casa funerară a lui Iair. (Luca VIII. 54) „*Tânărule, ție zic, scoală-te*” — la înmormântarea din Nain. (Luca VII. 14). „*Lazăre, vino afară!*”, [Ioan XI 43] înaintea peșterii din Betania și se supună Lui, ascultă de El, și morții.

Această putere dumnezească surprinde pe căpitanul din Capernaum, pe bărbatul sever al disciplinii militare, deaceia devine modest, blând, convertit, zicând: „*Doamne, nu Te ostent, că nu sunt vrednic să intri sub acoperământul meu. Ci — spune un cuvânt și se va tămădui robul meu*”. [Luca VII. 6, 7]. Și s'a tămăduit acel rob, ordonanța căpitanului, la distanță considerabilă fiind dela locul scenei de convertire.

Cărturarii perfizi se îngușesc; lui Iisus, dar El cu atotștiința Sa, văzând încă și labirintele ipocriziei

inimii lor, le zice: „*Pentru ce cugetați rele în inimile voastre?*” [Matei IX. 4].

Numai să-L vadă pe învățătorul dumnezeesc — și omul momentan se convirge despre grandimea Lui sublimă. Natanail are opinii absolut eronate despre Nazarineanul Iisus. Dar, „*Filip îi zice: vino și vezi*” Natanail se duce, vede pe Iisus, crede în el și zice „*Rabi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Împăratul lui Israel*”. (Ioan I 46, 47. 50)

Consiliul suprem al Fariseilor a trimis pe servitorii templului ca să-l prindă pe învățătorul dumnezeesc. Aceia au mers, îl văd, îl ascultă pe El și se întorc, neîmplinind ordinul primit, deoarece l-a fascinat cu majestățile și demnitatea Sa dumnezească încât nimel n'a pus mâna pe El. [Ioan VII].

Ba încă și atunci când ucenicul trădător Iuda „*luând oaste și slujitorii de-ai arhierilor și al Fariseilor a venit în grădina, cu torțe, cu felinare și cu arme*”, — iar Iisus țesând înaintea lor, l-a întrebat: „*Pe cine căutați? Răspuns au Lui: Pe Iisus Nazarineanul. Iisus a rostit cât e el: Eu sunt!*” — ostașii prompt s'au dat înapoi și au căzut la pământ, parcă i-ar fi trăsuit fulgerul. (Ioan VIII. 3—6). Ce putere a făcut-o aceasta minune? Puterea Dumnezeirii, ce era unită real și personal în Iisus cu Omnia Sa. „*Căci în El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii*”, (Coloseni II. 9). Puterea sfintenei dumnezeiești, ce a stăluțit în toată viața umană a lui Iisus „*Care n'a săvârșit nici un păcat, nici s'a aflat vicieșug în gura Lui*”. (1 Petru II. 22)

Pr. Căp. Teodor Dr. Po'caș,

Despre țara de unde — Hristos este gonit...

De Pr. A. Cuznețov

După informațiile din Uniunea Sovietică ajunse până la noi, rezultă că, cu toate măsurile draconice, aplicate în luptă contra lui Dumnezeu, viața religioasă nu numai că n'a putut fi stinsă, ci ea crește și se intensifică neîncetat.

Nu sunt fără de interes în această privință, impresiile Dlui Dr. P. Gendrix, directorul unui liceu din Olanda, care în Săptămâna Pașimilor și în Ziua Învierii Domnului, a cercetat câteva biserici din Moscova. Iată pe scurt ce zice dânsul:

— Sâmbăta Pașimilor. De dimineață se aude muzică, cântec... Pe străzile orașului defilează o mulțime imensă. Incerc să o străpung și să ajung până la catedrală. Știm că, pentru bisericile ortodoxe, ziua de azi este ziua păcii. Pe piața lui Dzerjinskih văd pălcuri de tinerime muncitoare. Un sergent, oprindu-mă, cere bilet de voie. N'am, îi răspund, eu doresc să ajung până la Metro. — Nu e voie, declară sergentul. E 1 Maiu, de aceea, până la ora 15, nici metro, nici tramvai, nici autobuse nu circulă. Ce se fac! Văd iar o mulțime cu steaguri roșii; batiste, cravate roșii, care se îndreaptă spre piața Roșie.

Pe calea întortochiată, mă îndrept spre biserica Nașterii Domnului. E închisă. O vânzătoare îmi expli-

că, că toate bisericile din centrul orașului, până seară trebuie să fie închise. Acum am, înțeles, de ce în bisericile îndepărtate de centru, ordinea serviciului religios nu s'a schimbat.

În sfârșit, ziua aceasta sgomotoasă a trecut. Seara, la ora nouă și jumătate mă îndrept din nou spre catedrală. Curtea bisericii este deja plină de mulțime. Incetinez pașii și privesc. Cupola, aurită, strălucește în întunericul nopții. Deasupra ușii, la intrare, văd inițialele: „Hristos a Inviat“, făcute din lămpi electrice. În lăuntrul catedralei domnește semi-întuneric. Iau loc în mijlocul bisericii. Văd, că totul e înfrumusețat cu ghirlande și cu flori albe artificiale. Totul e simplu, dar vorbește un sentiment puternic. Incep să resimt îmbulzeală, care e extraordinară. Paltonul, pe care-l desbrăcasem din cauza căldurii, îmi servește acum ca tampon. Pălăria mea e făcută plăcintă. Iar mulțimea crește mereu.

Corul de vre-o 80 de persoane își iea locul. Se aprind candelile. Dverele împărătești sunt încă închise. În catedrala fixată e liniște solemnă, încordată. Iată fețele tuturor se îndreaptă spre un punct. O mână nevăzută deschide Ușile Împărătești. Din întunericul altaru'ui, înconjurat de zeci de preoți, iese Arhiepiscopul, cu lumina în mână.

„Veniți de luați lumină!“ Lumina aleargă dela o luminare la alta și, peste câteva clipe, Catedrala e o mișcătoare mare de flăcări. Vlădica și clerul se coboară de pe Amvon, dar se oprește. Procesiunile sunt oprite.

— Slavă sfintei și celei de o ființă și de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi...“ Corul răspunde: Amin. Și deodată se începe imnul triumfal: Hristos a Inviat... Cântau toți. Se repetă din nou și iar cântă. Iată aci este esența Ortodoxiei! Simt bucuria, care trece ca valurile, pe această mare a inimilor omenești. Iar corul, în acorduri puternice, fără încetare, cântă biruința asupra morții, cântă triumful Luminii Vecinice al Împărăției lui Dumnezeu.

— „Hristos a Inviat!“ de trei ori solemn rostește Arhiepiscopul și mulțimea îi răspunde puternic: „Adevărat a Inviat!“ Intreaga biserică cântă: „Luminează-te, Luminează-te, noule Ierusalime...“ Dar câți credincioși sunt aici? Trei mii, cinci, zece? Niciodată nu mi-am putut închipui, ca o mulțime așa de imensă poate cânta cu astfel de sentimente. În cântarea aceasta am auzit, nu vocile oamenilor, ci vocea sufletelor. Apoi a urmat sărutarea Arhiepiscopului cu poporul. Atunci am trăit cel mai dumnezeesc moment al acestei nopți sfinte. Mi s'a părut, că trăesc în mijlocul creștinilor din primele veacuri. Așa cred să fi fost și atunci. Noi cei de acum căutăm încă Crisťinismul și cercăm să-l înțelegem. Dar să vii aici și vei vedea că El este aici... Lumânarea mea este pe la sfârșite; mă gândesc să iau alta. Pornesc spre măsuță, unde se vind luminările, dar încercarea mea este zadarnică.

M'a prins vâlul celor ce se îndreptau spre ieșire și, cu toată opunerea mea, am fost aproape fărât afară. În zadar m'am zvârcolit, în zadar am cercat să pătrund din nou în lăuntru. Am încercat să intru și prin ușile laterale, dar și aici înaintarea e imposibilă. Ce necaz! Am făcut calea lungă pentru serviciul acesta și n'am putut să asist până la capăt...

În curtea bisericii, de asemenea, priveliștea e minunată. Și aici, în jurul bisericii, e o mare de călăte. Cei mai norocoși s'au ridicat până la ferestrele deschise, de unde cu încordare urmăream serviciul divin. Și aici cântam cu toții. La o depărtare oarecără văd o femeie în etate, încearcă să ajungă până la acoperișul unui șopron. Grăbeșcă să-i dau ajutor. Îmi mulțumește și spune, că acolo mai este un loc liber. Mă sui și eu. Cu o mână prind gratiile — în cealaltă e lumânare aprinsă. De aici se vede în interiorul bisericii. Altarul e plin de lumină, iar afară, în dosul lui, întunecos, din care nu se vede nimic. O mulțime, cu lumânări aprinse, cântă închinându-se. Impresia acestei cântări minunate a corului de mii de voci, sub cerul plin de stele sclipitoare a nopții de primăvară e de nedescris.

S'a început liturgia. Până la noi au ajuns cuvintele Arhipăstorului: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu...“ Apoi în jurul meu cum plânge mulțimea cu lacrimi de umilință. Sunt și eu pătruns sufletește. Urmează apoi „Tatăl nostru“, cântat de toți. Ceva impresionant!

Ce oră e acum? Se pare, că suntem afară de timp. Aici simțeam că Paștile acestea cu adevărat sunt afară de timp, deasupra timpului, în bucurie fără margini. Ele nu sunt amintire a ceea ce a fost oarecândva; ele nu făgăduesc raiul în viitor, ci-l dau aici pe pământ. Iată adevărata viață în Dumnezeu aici, în biserică această, în noaptea minunată a Invierii și a Vieții. Ultima dată iese Arhiepiscopul prin Ușile Împărătești: cu cuvinte rare rostește cuvântarea de Paști. Acordul de încheiere, al corului „Amin“ și serviciul divin s'a sfârșit.

Mă dau jos de pe acoperiș și mă întorc la hotel. Trec pe lângă biserică de vis-à-vis de Conservator. Și acolo serviciul divin s'a isprăvit. Unei trecătoare îi zic: „Hristos a Inviat“ încet, dar sigur, îmi răspunde: „Adevărat că a Inviat“. Când am ajuns la hotel soarele încă și arăta fața strălucitoare.

Seara, târziu, automobilul mă conduse la gară... Moscova, încetul cu încetul, rămase în urma mea. Iar eu, singur într'un compartiment, cu evlavie dulce mă gândesc la biserică Ortodoxă din Rusia Sovietică.

„Pentru cei robiți....“

Biserica noastră înalță rugăciuni pentru cei robiți și, epntru mântuirea lor. Sf. Scriptură a T. V. ne spune, că Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu; iar sf. Apostol Pavel în ep.

către Evrei la c. 13. 3. ne îndeamnă să ne aducem aminte de cei legați ca și cum noi am fi legați împreună cu dânșii. A cerceta pe cei din închisori, spre a-i mângâia, e una dintre faptele de milă creștinească căci Mântuitorul a spus: În temniță am fost și ați venit la mine.

Cine trece adeseori pragul penitenciarului și pe trece mai mult timp în mijlocul deținuților, acela știe cât de amară și înțenecoașă este viața celor ce sunt lipsiți de libertate. Deci mare bucurie au robii, când în marea lor amărăciune sufletească, se stricoară câte un picur de dulceață, când în acest întunecare apare câte o rază de lumină ce luminează mintea lor, le mângâie inima și îi încurajează în nădejde.

Primii, cari sunt chemați și datori a se ocupa cu cercetarea, mângâierea și moralizarea deținuților, sunt duhovnicii penitenciarelor. Aceștia își împlinesc sublima lor misiune prin diferite mijloace și anume: oficierea serviciilor divine, împărtășirea cu sf. Taine, predici, lectură bună, dar, în chip deosebit, prin pastorația individuală, trecând din celulă în celulă și stând de vorbă cu fiecare deținut în parte. Această muncă a duhovnicilor de penitenciare, pe cât de nobilă pe atât de grea, a primit, în anul acesta, un sprijin considerabil din partea „Societății de patronaj”, înființată, pe lângă fiecare tribună, în vederea reclasării morale a delicvenților La Arad, președintele Soc. de patronaj e Dl. Romul Orezeanu, iar președintele secției condamnaților majori e dl. judecător Istratescu. Amândurora li-se cuvine un simțit cuvânt de laudă, de adâncă mulțumită și recunoștință, pentru eforturile ce le depun, ca Societatea să-și atingă scopul pentru care s'a înființat.

În anul acesta, numita Societate a trimis, în mai multe rânduri, delegați din sânul său ca să stea de vorbă cu cei închiși, să le dea povești bune, să-i mângâie, să-i încurajeze și să le țină conferințe pentru o nouă formație a sufletului lor.

O zi de reculegere și de mângâiere sufletească au avut deținuții din închisoarea Aradului și în 8 Noembrie a. c. care e o zi de îndoită sărbătoare pentru noi românii ortodoci.

Monotonia din temniță a fost risipită, pentru câțiva timp, de un mare grup de străjeri dela Liceul comercial de fete din Arad, cari, în frunte cu profesoara lor, D-na Ionescu, au venit să aducă alimente deținuților și să însoțească, cu cântări și recitări, conferința delegatului Soc. de patronaj, care, de data aceasta, a fost dl. jud. P. Ionescu.

După terminarea Te-Deumului, oficial de duhovnicul închisorii Dr. S. Șiclovan, profesor de Teologie, fiind de față toți deținuții, întreg personalul administrativ, delegații tribunalului și ai parchetului, corul străjerilor, dirijat de D-șoara Smaranda Ciuhandu, a cântat „Marșul străjerilor”.

A urmat conferința d-lui P. Ionescu, care a vorbit cu un talent oratoric, vrednic de multă laudă. Iață câteva fragmente: „Am venit să vă spun, că societatea așteaptă dela voi să vă îndreptați, ca să puteți începe când mergeți acasă, o viață nouă, o viață de muncă cinstită, în satul vostru, în mijlocul familiei voastre.

Omul, fiind supus greșelilor, în viață poate să-vârșe fapte pentru cari ajunge, în fața judecătorilor. Aceștia croiesc pedepse, indiferent de starea materială și socială a delicventului. Scopul pedepsei este de a răsplăti fapta și de a-l îndemna pe păcătos să și examineze conștiința. Este în interesul vostru și al țării să începeți o altă viață, în mijlocul familiei.

Pe viitor, ca să vă feriți de păcat, gândiți-vă la vorba bătrânească „ce ție nu-ți place altuia nu i face” și așa sunți s'gur' că nu veți mai lovi pe nimeni și nu veți mai întinde mâna să nu luați avutul altuia. Orice vi-se întâmplă, feriți-vă a vă face judecată singuri. Să nu gândiți: Pot face cutare faptă, căci nu mă vede nimeni; căci acest gând nu i bun sfăluitor. A fi pedepsit, nu înseamnă a fi pierdut, căci pierdut e numai cel ce nu se mai îndreaptă niciodată. Păcătosul care nu se mai îndreaptă pătează viitorul copiilor săi Părinții, cari dau pildă rea copiilor lor, la bătrânețe, în loc de sprijin, vor avea amărăciune. Faceți comparație între fapta cea bună și cea rea; gândiți-vă că societatea are drept să trimită pe făcătorii de rele acolo unde îngheață și trupul și sufletul, înainte de vreme. Gândiți-vă, în fine, la judecata de apoi și viața viitoare. Lăsați ca saturele acestea să intre în inimi voastre, căci neamul și țara are lipsă de voi. În această zi de îndoită sărbătoare faceți făgăduință de îndreptare și de învoire sufletească.

După conferință, eleva Fizitea a declamat poezia „Mărire Ție” eleva Ciuhandu a cântat „Duce-m'ăși...”; eleva Rusu cl. V. a declamat poezia „Urare Voevodului Mihailu”; eleva Pălean a declamat în grai bănățesc poezia „La teatăr” de Dr. Gh. Gârda; elevele Ciuhandu și Morar au cântat „Duo”; un condamnat pe viață, a citit poezia „Cain” de Donar Munteanu, directorul general al închisorilor.

Ca încheiere, dl. judecător Istratescu se adresează deținuților și le promite că, pe viitor, se va interesa și mai mult de soarta lor, iar directorul închisorii dl. P. Bozgan, mulțumește tuturor celor ce au contribuit la executarea programului. D-na profesoară Ionescu, ajutată de străjerițe, li-a împărțit deținuților alimente.

A fost o zi de înălțare sufletească, între acele ziduri reci și căpușite cu melancolie, o zi, în care s'au umezit mulți ochi și s'au vărsat multe lacrimi de bucurie, de durere, de căință, dar mai vărtos de dor de casă și copii.

† Protopopul Andrei Ghidiu

Încărcat de povara celor 89 ani de viață și cu aureola de om treaz și bun, pururea vesel și la datorie, a plecat din rândurile celor vii—celce a fost odinioară profesorul de Teologie la Caransebeș și după aceea, protopop tot acolo.

Organul eparhial al Caransebeșului îl parentează pe buna dreptate și cu duioșie, pe celce fuse ochit încă de tânăr, de mitropolitul Andrei Șaguna, spre a fi trimis la studii, în străinătate, (Viena și Lipsca), pentru că înțorcând d'acolo să îndeplinească o serie de cincisprezece ani, o catedră teologică, fără plată, purtând apoi tot pe atât de alese și bune servicii, ca protopop și'n alte calități.

Pelângă slujirea bisericească, la altar și'n administrație, a lucrat și cu condeiu, scoțând, în colaborare cu răposatul profesor Iosif Bălan, o bună monografie a orașului Caransebeș. Dar a fost, în tot cursul vieții un militant și în domeniul politic-național.

Deslegat acum de neajunsurile vieții pământești, care l-a legat de pat de o lungă vreme, protopopul Andrei Ghidiu din Caransebeș va bine merita dela prosteritate și dincolo de frontiera eparhiei din care făcea parte, trăind în amintirea vie a acelor cari l-am cunoscut ca pe un element de înaltă valoare în toate afirmările sale.

Od hnească în pace!

Despre ce să predicăm?

21 Noembrie. Duminică XXVI după Rusalii și Intrarea în Biserică a Preasfințitei Născătoare de Dumnezeu.

Se va putea vorbi în legătură cu evanghelia Duminicii despre aceea, că lăcomia de avere este un izvor de nefericire pentru om. Avuția în sine — dacă e moștenită sau câștigată pe cale dreaptă și cinstită — cu cât e mai multă, cu atât poate fi mai mare binecuvântare pentru aceia care nu-și leagă sufletul cu dânsa, ci o privește ca pe un dar al lui Dumnezeu, dat lui spre bună chivernisire și ca atare, drept mijloc de binefacere pentru săracii și nevoiașii cari nu lipsesc nici unde.

Câte lacrimi poate șterge bogatul, câte inimă rănite nu poate el vindeca, câte suspine nu poate alina prin ajutorul și dărnicia sa.

În mâinile omului pătimăș însă, averea în loc de binecuvântare devine un adevărat blestem și osândă. (I Tim, 6¹⁰) Lacomul de avere, lipit cu sufletul de pământ, se târește — ca un vierme — numai pe pământ, trăiește numai din pământ și pentru pământ, fără a se ști și putea ridica cu cugetul său la bunurile cele nevăzute și veșnice ale împărăției cerești, fără a se ști înălța la Dumnezeu.

Ar fi rușinos pentru un om bătrân și onorabil, să se tăvălească, jucându-se în pulbere ca pruncii. Dar nu este oare mult mai rușinos, ca noi — fiii lui Dumnezeu — moștenitorii ai împărăției cerești, să ne târâm prin pulberea pământului, adunând nisip și lut, câtă vreme suntem chemați a moșteni bunuri cu mult mai înalte, bunuri nepieritoare? „Căutați deci mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui, și toate celelalte se vor adăuga vouă”.

În legătură cu praznicul „Intrării în biserică”, se va vorbi despre cercetarea bisericii ca mijloc de competenție pentru mântuirea noastră. (A se vedea predica mea, publicată în „Bis. și Șc.” Nr. 8 din 21 Februarie a. c. „Ce este sf. Biserică”?)

Cronică

Conferință catihetică a protopopiatului B. Comloș, s'a ținut, la 27 Octombrie a. c. în Munar sub conducerea P. C. protopop Dr. Ștefan Cioroianu.

Au participat 18 preoți din cei 23 câți li are protopopiatul. Ca și la toate întrunirile, s'a oficiat în sf. biserică slujba Chemării Duhului sfânt, la care pe lângă preoșimea adunată au luat parte și o mare mulțime de credincioși din comună și elevii de școală din clasele superioare. La școală s'au ținut două lecțiuni practice: „Cain și Avel”, predată de pâr. Mitrofan Banciu și „Rugăciunea și felurile ei”, predată de pâr. Ștefan

Vasiescu. Fiecare lecțiune a ținut câte 20 minute. Și după fiecare lecțiune, trecând elevii la pauză, s'a dat asistenților, cuvânt pentru critică și discuții. S'au angajat astfel discuții academice, atât ce privește tehnica predării catihetice, cât și cu privire, la felul cel mai potrivit de a scoate învățătura morală, pentru viață. Părintele președinte, e atâcat cu competență și logică unele chestiuni. Bună-oră: avem noi să ne ținem integral de textul bibliei, la predarea istorioarelor biblice?; Cum putem să facem mai intuitiv învățământul religios?; nu e cazul ca la ori care conferință catihetică, elevii să fie conduși în corpore, în biserică la slujba de Chemare a Duhului Sfânt? etc. — Conferința a clasificat prelegerile de bine reușite. A domnit în tot timpul conferinței un duh vigilent și frățesc, o ordine exemplară și s'a discutat parlamentar. S'a lansat o propunere, care am văzut că s'a practicat la conferința catihetică a protopopiatului Arad — ca una ce este de bună seamă de model — ca în viitor fiecare preot să pregătească temele de predat ca lecțiuni practice, cu adausul la noi, că în conferință să se tragă la sorți cine să prelegă. Și toate lecțiunile să fie anexate la dosarul conferinței. Tot în cadrul conferinței catihetice s'a pus în discuție, chestiunea corurilor școlare. Că adică unde învățătorii nu pot ori nu vreau să le înființeze și susțină, să fie înființate și conduse și de alte persoane, bunăoară și de cântăreții bisericestii. Și pentru înființarea și buna lor funcționare să fie răspunzători și Consiliul parohial. Preoșimea cu prilejul acestei conferințe, a aflat o bună găzduire la părintele Ignatie Raica, prin ceea ce Sf. Sa a rezolvat problema materială a conferinței noastre și pentru care îi exprimăm și în felul acesta mulțumirile noastre.

(Pr. G. V.)

Bibliografie

Pavei Jumanca, *Învățător. Rolul nostru în munca de înțelegere a Statului român*. Lugoj. 1937. Pagini 101. Prețul? — Cuprinde șase conferințe ale autorului, învățător confesional odinioară, pe cari le ținuse în adunările profesionale învățătoresști în anii 1920—22. Noi am mai semnalat, în organul acesta, felul de concepție și de afirmare al autorului, ca element inspirat creștinește și stăruitor sub raportul acțiunilor naționale în domeniul cultural și școlar. Aci, deci, n'avem decât s'o spunem, că tot în acest spirit și pe același făgaș merg și conferențele amintite, și să le punem în vedere că o folositoare lectură, pentru învățători și preoți în primul loc. Autorul regretă și dă de gol pornirea, deuneori, a Școlii de azi, de a se înstrăina de Biserică. Un lucru adevărat și dureros ce ar trebui lecuit. Autorul se pune, prin publicarea conferențelor sale, și în slujba acestui gând de vindecarea răului semnalat.

Redacțional

„Grija de Banat”

Titlul de mai sus, fără ghilemele, îl dădusem unei serii de articole privitoare la stări generale din Banat. La sfârșitul unuia din ele, puneam în vedere, că vom

scrie și despre episcopia de Timișoara. Care nu ne fu, însă, mirarea, văzând că „Foaia diecezană” dela Caransebeș, reproducându-ne titlul între ghilemele, mustă „Aradul bisericesc” și pe „arădani”, pe tema episcopiei de Timișoara, despre care nu scrisesem încă nici o iotă sau vr'o cirtă. Iar drept pupăză pe colac la această lipsă de logică și obiectivitate în procedură, se mai complică treaba, punându-se în discuție și chestia „neactivității Asociației preoțești”, bine înțeles: în eparhia Caransebeșului (de care „neactivitate”, desigur, nu „Aradul bisericesc” și „arădani” sunt de vină).

Suntem mulțumiți că, sub raportul *obiectiv*, numai atâtă împotrivire a ridicat organul caransebeșan față de tot ce-am scris sub titlul de mai sus.

Scriem aceste șire numai pentru un singur lucru: însemnăm la răboj dubla gafă redacțională dela Caransebeș, de a fi pus în mod pieziș, în discuție publică, o chestiune, pe care oficialitățile bisericești din ambele părți au de a o lămurii, întâi de toate, între olălă; și de a fi încercat să ne atragă, prin subterfugii și înainte de vreme, în discuții neavenite.

Sapientii sat!

— Numărul de față îl scoatem în dublu, având mai mult material cules și trebuind să se elibereze litera pentru alte lucrări urgente.

Sfânta Episcopie Ortodoxă Română a Aradului.

Nr. 5800/1937.

Ordin circular către toate oficiile și epitropiile parohiale din Eparhia Aradului

Având în vedere circularele anterioare emenate de aici pentru bunul mers al afacerilor epitropești din parohii;

având în vedere cazurile regretabile obvenite, când în cursul anului sau la încheierea socoșilor s'a aflat, că epitropul parohial are asupra sa sume de zeci de mii lei, iar când a fost invitat să depună banii în fața Corporațiilor parohiale sau la scontarea făcută de P. C. protopop sau de preotul local, a refuzat a prezenta suma de bani, sau a dat cambie în valoarea sumei, sau a negat exactitatea socoșilor:

având în vedere, că astfel de cazuri aduc sciziune între preot și epitrop ce ușor degenerază în dușmănie între preot și eventualii partizani ai epitropului, fapte deloc neprielnice bunului mers al afacerilor de prin parohii;

având în vedere în fine ordinea și legalitatea, care trebuie să stăpânească în chivernisirea avulului parohial, dispunem cele ce urmează spre observare și stricată conformare:

Epitropii din parohiile de clasa III. vor putea ține la sine cel mult 1000 lei, cei din parohiile de clasa II. 2000 lei, cei din parohiile de clasa I. 3000 lei.

Tot stocul de bani peste aceste sume să se depună spre fructificare pe livret-libel la vre-o bancă

iar epitropii din parohiile mai depărtate de sediul vreunei bănci, își pot depune banii la Casa națională de economii (la poștă) garantată și de Stat, depunere fără spese de deplasare sau alte spese.

Depunere de bani să se facă de câteori epitropul are asupra sa sume peste cele permise și fixate mai sus.

Livretul de depuneri se va prezenta de două ori pe an în Ianuarie și Iulie pentru inducerea și capitalizarea intereselor cuvenite pe cele șase luni espirate.

Livretul sau livretele trebuie să fie vinculate astfel, că epitropul numai în ființa de față a preotului cond. of. par. să poată ridica ceva din depuneri, ceea ce să se facă numai în estrema necesitate.

Preotul să se rețină de a chivernisi, chiar temporal, bani de ai epitropiei, fiind el exclusiv numai controlorul epitropului care din urmă singur administrează banii parohiei, pe lângă controlul și dispozițiile preotului.

Pentruca de dispozițiile acestui ordin să aibă cunoștință, și toți acei, cari contribuie cu obolul lor la avutul public parohial, ordinul în întregime se va citi în Sfta biserică în proxima Duminecă la finea liturghiei, sau unde liturghia se oficiază aparte de utrenie la finea acesteia din urmă, când vor fi adunați mai mulți credincioși. Dispozițiile acestui ordin se vor mai aduce la cunoștința și a corporațiilor parohiale într'una din ședințele proxime.

Despre citirea în biserică a ordinului ni se va înainta revers iscălit de preot eventual epitropii iar despre aducerea la cunoștința corporațiilor parohiale ni se vor înainta copii de pe procesele verbale ale ședințelor.

Arad, din ședința Consiliului ep. dela 2 Octombrie 1937.

Consiliul Eparhial ort. rom.
Arad.

Nr. 7567/1937.

Comunicat

Pentru știință publicăm următoarele:

Prin Deciziunea Nr. 115139 din 14 Iulie 1937 a Ministerului Educației Naționale, s'a înființat, cu sediul în Timișoara, o direcție regională a Arhivelor Statului, cu suprafața de activitate cuprinzând județele Timiș-Torontea, Severin și Caraș.

Activitatea noii direcțiuni se va extinde pe întreg teritoriul bănățean și se vor inventaria și sistematiza toate arhivele existente pe lângă autoritățile Statului, județelor, comunelor și comunelor bisericești, transportându-se la Timișoara *acele arhive a căror păstrare pe loc nu se poate face în condițiuni mulțumitoare*.

Direcțiunea este pusă sub conducerea Dlui loa-

chim Miloia și va activa în Palatul Cultural din Timișoara.

Noi nu putem aproba ca arhivele comunelor bisericesti să fie cândva transportate altundeva, dar cunoscând rolul cultural și bisericesc însemnat ce reprezintă pentru istoria națională arhivele ori căror autorități, astfel și cele ale comunelor bisericesti, precum și neajunsurile ce rezultă dacă materialul arhivistic nu e ordonat și bine îngrijit, dispunem și îndatorăm pe P. C. protopop și C. Preoți, precum și pe toți conducătorii instituțiilor didactice și mânăstirești din cuprinsul Eparhiei Noastre, să aibă deosebită grijă, ca arhivele să fie ordonate și bine păstrate, iar față de lucrările Direcțiunii regionale din Timișoara, să arate toată înțelegerea și sollicitudinea.

Arad în 9 Noembrie 1937.

† *Andrei*
Episcop

Nr. 7490/1937.

Comunicat

Arhiepiscopia Bucureștilor cu adresa No. 11337 | 937 Ne face cunoscut, că Dl. D. Popescu, argintar, proprietarul magazinului și atelierului de argintărie și clopote din București, nu are drept a-și pune firma „la Sf. Patriarhie” și a face imprimate cu en-tetul tot „la Sf. Patriarhie” tipărindu-le cu fotografia catedralei Sf. Patriarhiei și mențiunea că este furnizor al Sf. Patriarhiei.

Și dacă totuși ar folosi imprimatele cu aceste en-teturi, să fie trimise la cancelaria Sf. Arhiepiscopiei a Bucureștilor pentru a se putea lua măsurile de rigoare în contra sa.

Ceeace comunică Cucernicilor preoți și organelor parohiale spre știre.

Arad, 6 Noembrie 1937.

Consiliul Eparhial Ort. rom.
Arad.

† Sfânta Episcopie Ortodoxă Română a Aradului.

Nr. 7574/1937.

Publicațiune

Se aduce la cunoștință celor interesați că în ziua de 2 Decembrie 1937 orele 19 și jum. se va ține licitație publică pentru vinderea casei și intravi-

lanului din comuna Șiria Nr. 146, apărținătoare fundației Dr. Ioan Mera și înscrisă în C. F. a comunei Șiria Nr. 3553 Nr. top. 1150—1151—1175, în estenziune de 800 st. p.

Prețul de strigare este de 71000 lei.

Vadiu ce trebuie depus la începutul licitației este de 7000 lei.

Licitația se va ține la fața locului.

Licitantul care va oferi mai mult, este îndatorat a achita prețul de cumpărare, în decurs de 14 zile, dela dd. când va primi avizul de aprobare a licitației și când se va prezenta pentru încheierea contractului.

Cheltuielile, timbrele și taxele contractului le va suporta cumpărătorul.

Procesul verbal de licitație este obligator pentru cumpărător imediat, iar pentru vânzător, numai după ce licitația va fi aprobată de Prea Sfinția Sa Episcopul eparhial.

Arad, la 5 Noembrie 1937.

Consiliul eparhial ort. rom.

Nr. 7454/1937.

† Comunicat

În conformitate cu dispoziția Nr. 27400/1937 a Ministerului Căltelilor și Artelor și art. 1 și 3 din Legea contabilității publice, atât centrul eparhial cât și instituțiile în subordine (parohiile, protopopiale) vor întocmi bugetele pe anii financiari, începând dela 1 Aprilie până la 31 Martie al anului următor.

Parohiile și protopopiatele, cari au bugete aprobate pe anul 1937, adică pe timpul dela 1 Ianuarie la 31 Decembrie, sunt autorizate a-și suplimenta din oficiu alocațiile bugetare la venituri și cheltuieli cu 1/4 din prevederile anului 1937, această pătrime reprezentând cotele bugetare necesare până la 1 Aprilie 1938, așa după cum prevede articolul 3 din legea contabilității publice.

Contul de gestiune al anului financiar 1937, va cuprinde și operațiunile contabile ale primului trimestru din anul 1938, adică în mod excepțional, acest cont de gestiune va cuprinde gestiune pe 15 luni (1 Ianuarie 1937—31 Martie 1938).

Arad, 3 Noembrie 1937.

Consiliul Eparhial ort. rom. Arad.

Pentru Prea Sf. Sa Episcopul Eparhial.

(ss) *Seculin*

Cosilier referent eparhial.